

Nová náboženská hnutí
jako zdroje proměny,
konfliktu a náboženského
oživení Evropy

ARTS011 Proměny křesťanské Evropy:
vize, kritika, diskuse

„Kresťanská“ Európa pred objavením sa NNH

Náboženská situácia v Európe na začiatku 19. storočia

- štát vs. cirkev
- pápežská kontrola svetskej moci
- osvietenská filozofia
- osvietenský absolutizmus
- febronianizmus
- štátna cirkev
- „Kulturkampf“

Náboženská situácia v Európe na začiatku 19. storočia

- Veľká francúzska revolúcia a napoleonské výboje
- antiklerikalizmus
- Pius VII. (1800 – 1823)
- neisté prežitie pápežstva

Náboženská situácia v Európe na začiatku 19. storočia

- veda a racionalizmus
- proletárske a ateistické
hnutie, neskôr šírenie
komunizmu
- nárast nacionalizmu a
nástup národných štátov
- modernizmus
- strata vplyvu

LA FÊTE DE LA RAISON, DANS NOTRE-DAME DE PARIS, LE 10 NOVEMBRE 1793
D'après le tableau de M. Cl. L. Maffet, dit-ouvrier suif.

Náboženská situácia v Európe na začiatku 19. storočia

- reakcia katolíckej cirkvi
- „barbari pred bránami“ a katolícka mentalita obliehanej pevnosti
- zelanti vs. politicanti
- (neo)ultramontanizmus
- 1854 – mariánska dogma o nepoškvrnenom počatí
- 1864 – „Syllabus errorum“
- 1869-70 – 1. vatikánsky koncil a pápežská neomylnosť

Náboženská situácia v Európe na začiatku 19. storočia

- **obnova**
- ekonomické reformy
a modernizácia byrokratického
aparátu, romanizácia
- obnovenie jezuitského rádu
(1814)
- nové formy zbožnosti
- sociálna náuka katolíckej cirkvi
(Lev XIII.)
- význam laikov a Katolícka akcia
- 2. vatikánsky koncil (1962-65)
- aggiornamento
- ekumenická činnosť

Objavenie sa NNH

Sekularizácia

- „odkúzlenie“ Západu (Weber)
- sekularizácia
 - svetské oproti náboženskému
 - vyvlastňovanie cirkevného majetku
 - odchod z rehoľného spoločenstva
- teoretici sekularizácie
 - Bryan R. Wilson
 - prechod od tradičnej k modernej spoločnosti
 - Thomas O’Dea
 - diferenciácia spoločnosti
 - privatizácia
 - Peter L. Berger (a Thomas Luckmann)
 - pluralizmus
 - náboženský trh

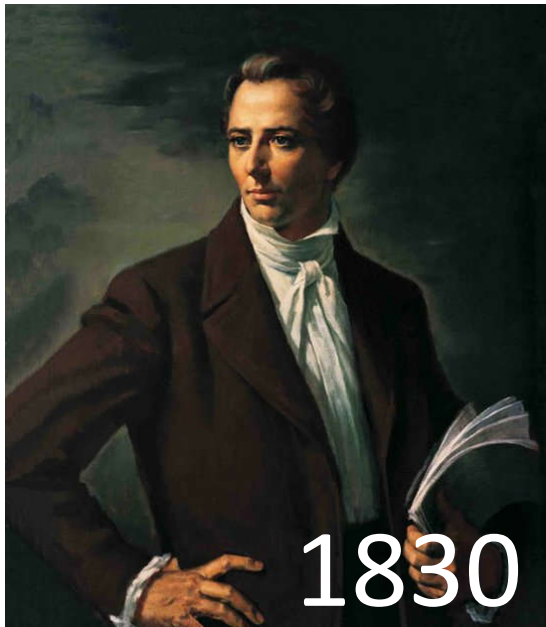
Nové náboženské hnutia

- začiatok 2. polovice 20. storočia
- povojnový vývoj
- rast spotreby, blahobyt, „baby boom“
- zintenzívnenie kontaktu Západu s Východom
- kontrakultúra, hľadanie alternatív
- krízy a náboženské prebudenia
- zmiernenie imigrantských zákonov

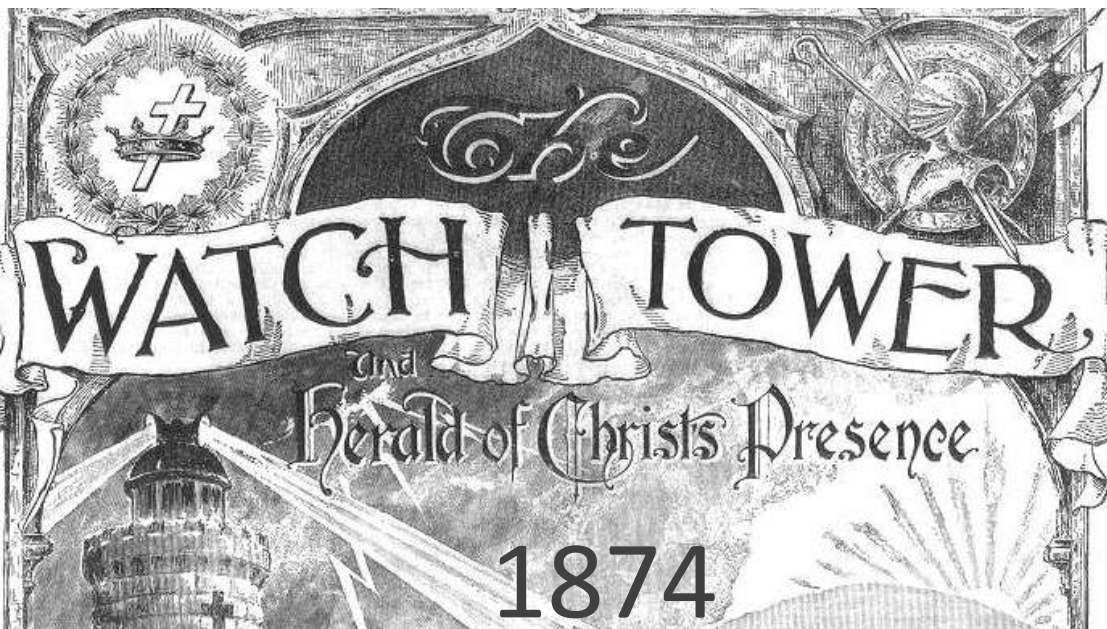
1875

1830

1874

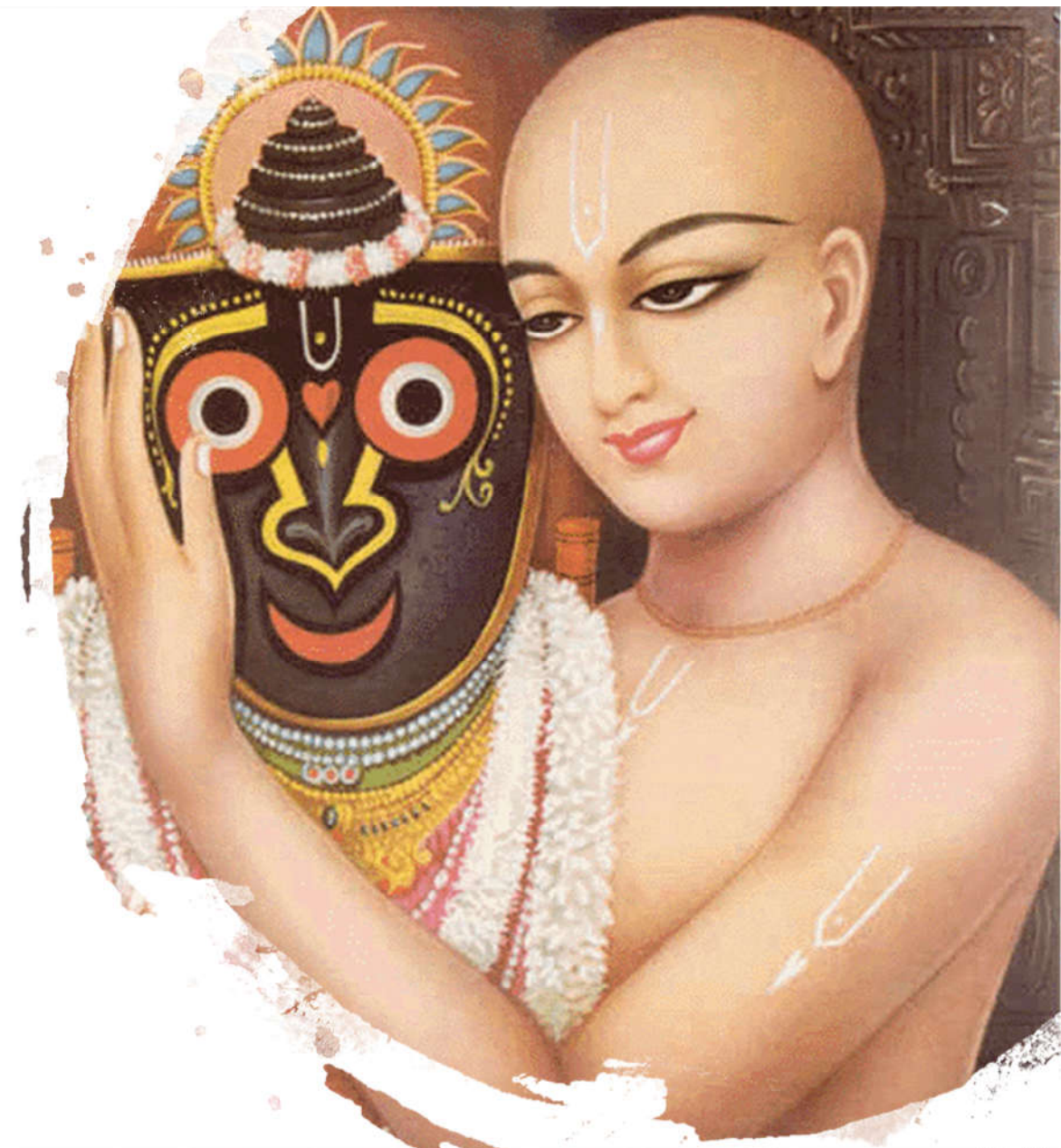

NOVÉ?

- nové náboženské hnutia 19. storočia

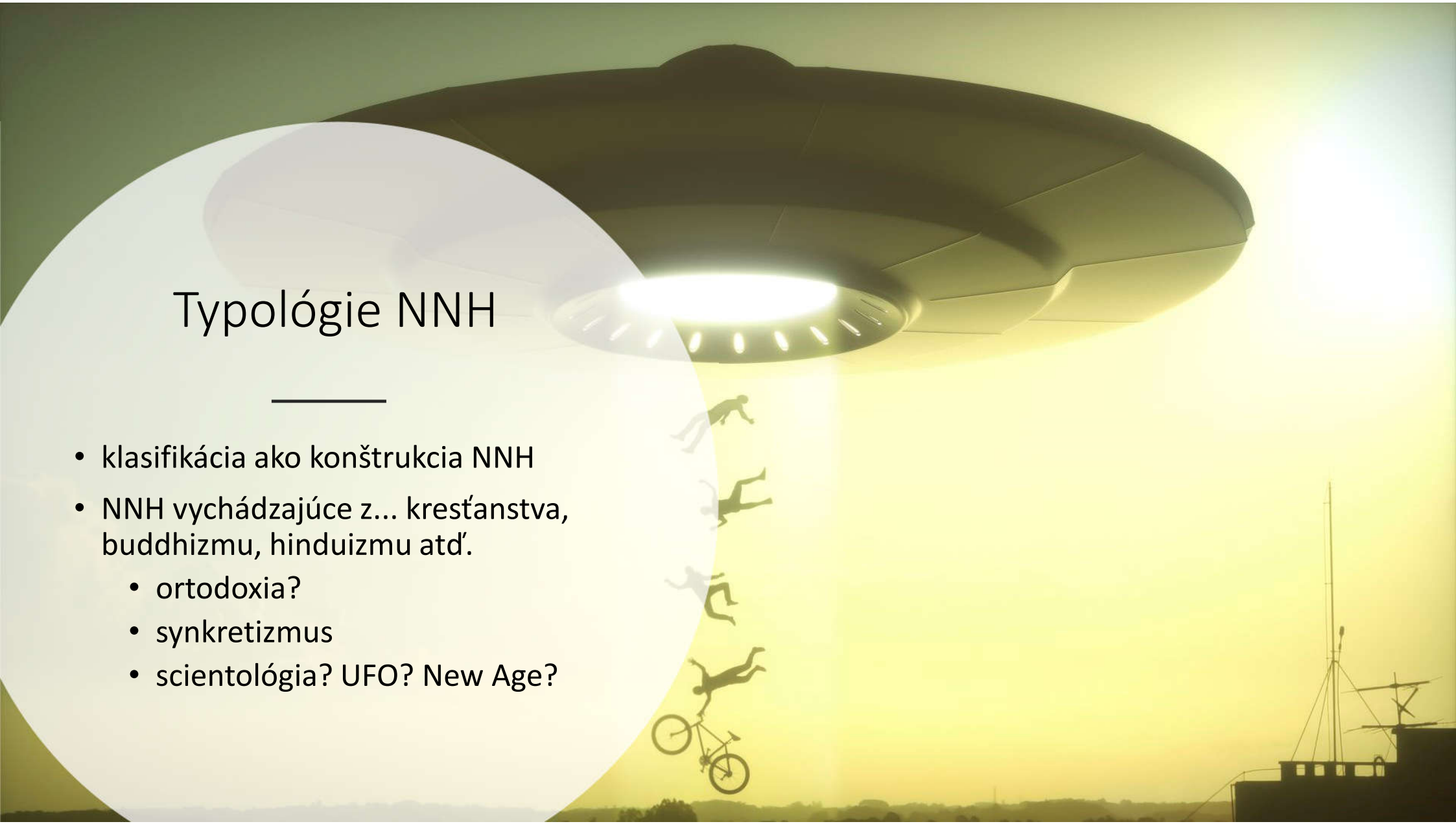
Čo znamená
označenie/nálepka
„nové“?

- cudzie
- netradičné
- alternatívne

Typológia NNH

- klasifikácia ako konštrukcia NNH
- NNH vychádzajúce z... kresťanstva, buddhizmu, hinduizmu atď.
 - ortodoxia?
 - synkretizmus
 - scientológia? UFO? New Age?

Typológia NNH

- Wallisova typológia
 - **NNH odmietajúce svet:** skazenosť, ideálna komunita, vodca, exkluzivita, vysoká vnútorná kohézia
 - Cirkev Zjednotenia, pôvodne Svedkovia Jehovovi
 - **NNH prijímajúce svet:** hnutia ľudských potencií – cesta k spokojnosti, vedecký jazyk, „pravé ja“, návody na lepší život, klientské a audienčné kulty
 - Silvova metóda, Transcendentálna meditácia, kyneziológia
 - **NNH obývajúce svet:** neutrálny postoj k soc. okoliu, tradičnejšie skupiny,
 - pentekostalizmus, evanjelikálne skupiny

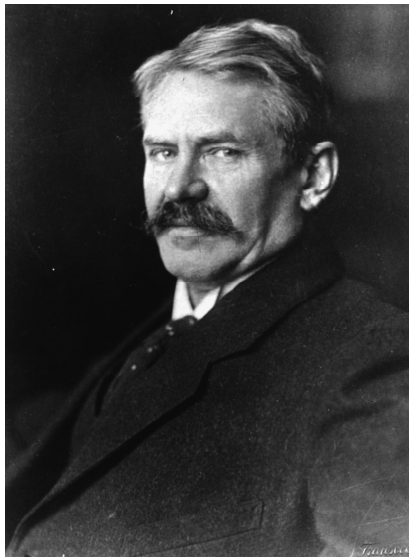

SEKTA

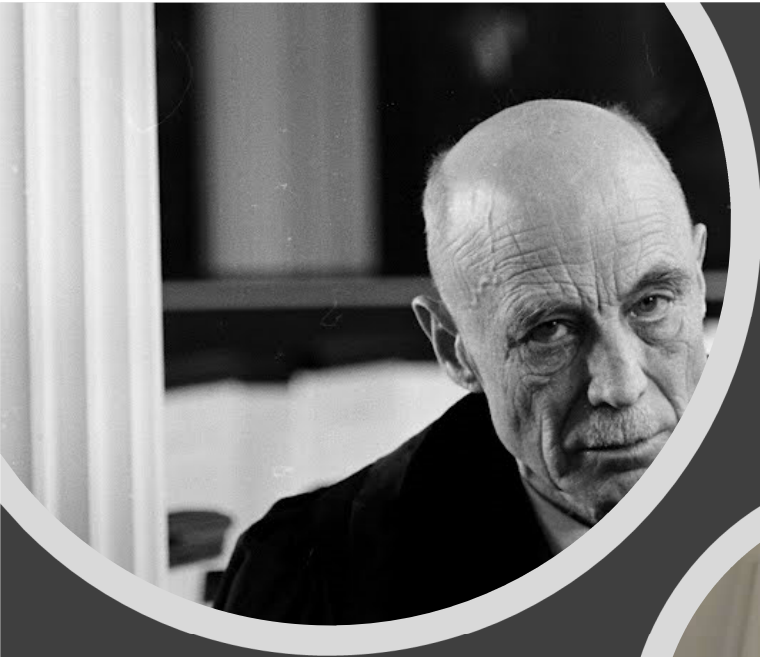
Pojem sekta v religionistike a sociológii

- Weber (1864-1920) – ideálne typy
 - cirkev: inkluzívna, tradícia a rodina, financovanie štátom, v súlade s okolím
 - sekta: exkluzívna, dospelí jedinci a voľba, financovanie príspevkami, v konflikte s okolím
- Troeltsch (1865-1923) – náboženské správanie a akceptácia
 - cirkev: konformná, veľká, absencia rigidných striktných zásad,
 - sekta: marginalizovaná, malá,
 - mystické skupiny: náboženský individualizmus

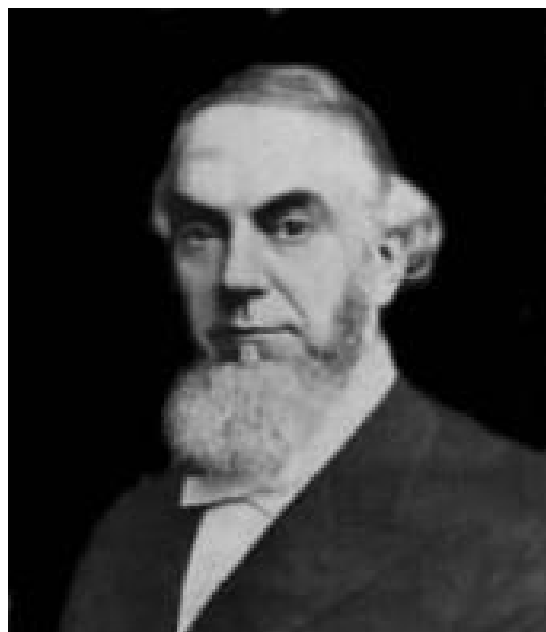
Pojem sekta v religionistike a sociológii

- Niebuhr (1894-1962) – dynamika
 - sekta – cirkev
 - náboženská schizma
- Stark & Bainbridge – kult, sekta, cirkev
 - cirkev: konvenčná, materská, veľká,
 - sekta: deviantná (!), oddelená, malá,
 - kult: inovácia/import – klientsky kult, audienčný kult, kultové hnutie

Svedkovia Jehovovi

- Charles Taze Russel –
1874 Spoločnosť siónska
strážna veža – 1884
Biblická a traktátna
spoločnosť Strážna veža –
1931 Svedkovia Jehovovi

Cirkev Ježíša Krista svätých posledných dní / mormóni

- Joseph Smith – 1830 Kniha Mormon

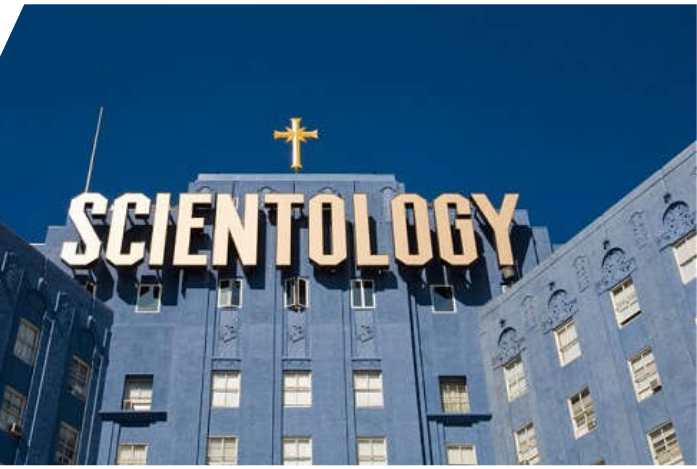
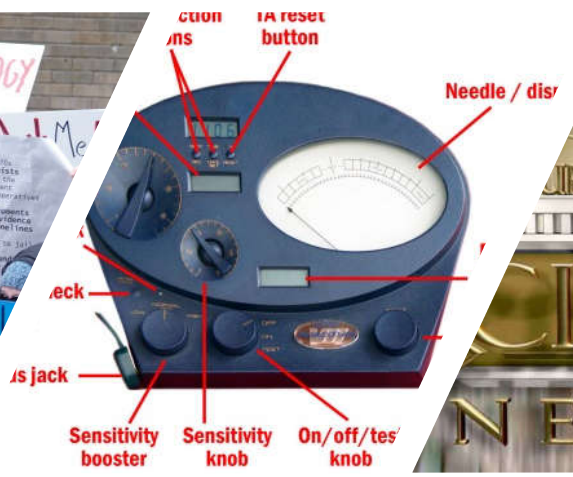

Unification Church

- Sun Mjung Mun (Moon) – 1954 / 1971

Cirkev zjednotenia
/ „munisti“

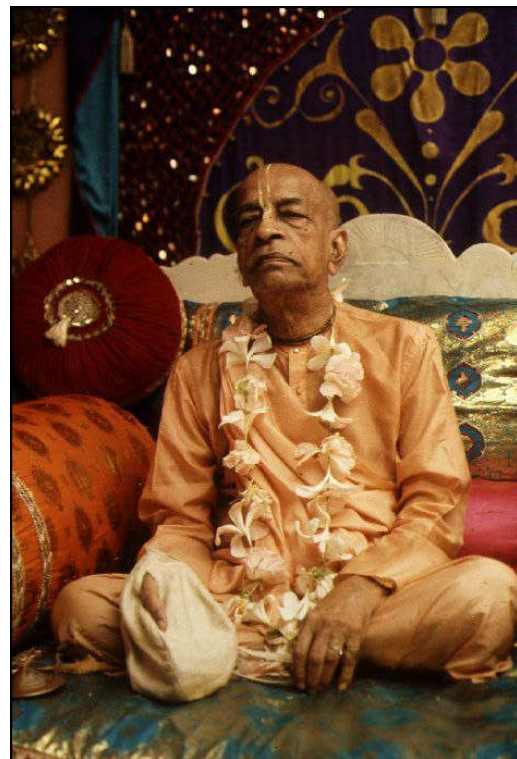

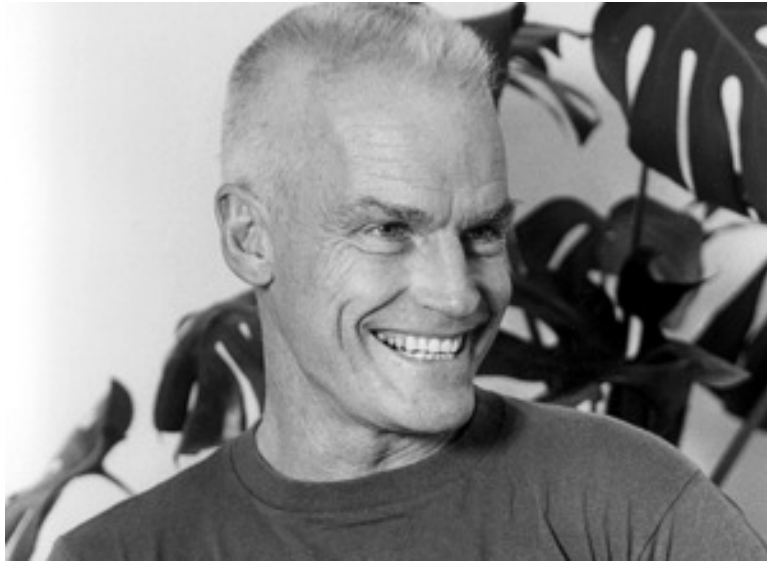
Lafayette Ronald Hubbard – 1950 *Dianetika* –
moderná veda o duševnom zdraví.

Scientologická cirkev

ISKCON / Haré kršna

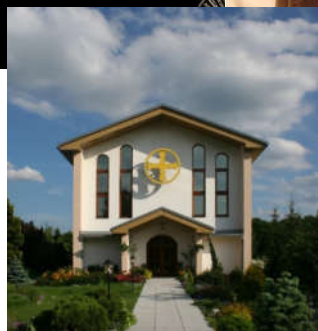
Abhaj Čaran De (Prabhupáda) – 1966

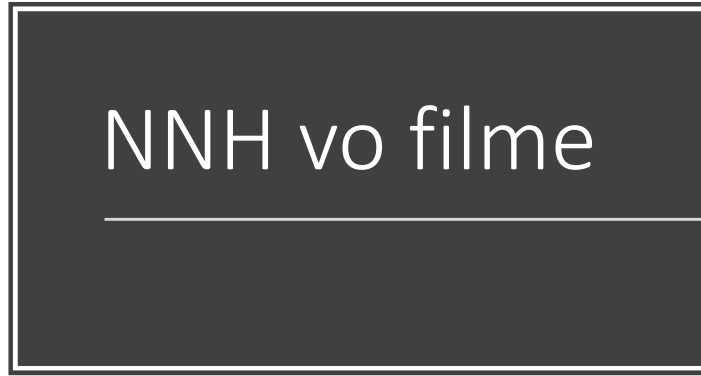
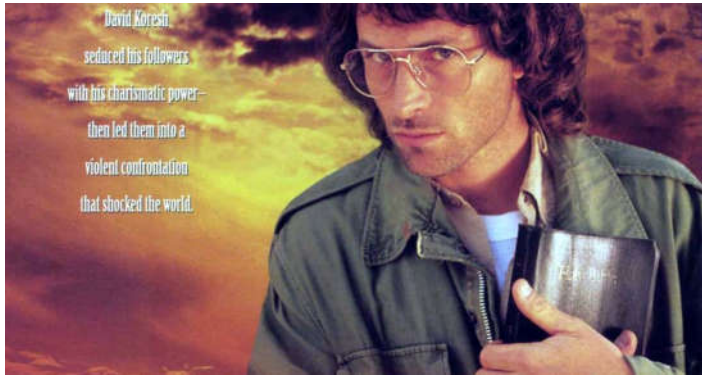
Buddhismus diamantové cesty

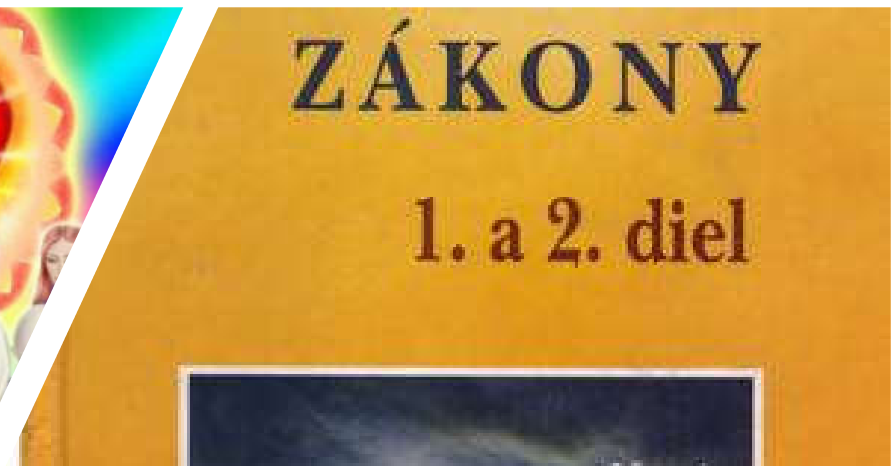
Ole Nydahl – 1972 línia kagju

Hnutie grálu

Oskar Ernst Bernhardt (Abd-ru-shin) -
1923

NNH v ČR a SR

- Parsifal Imanuel (Jan Dietrich Dvorský)
- Swanhilda (Natália de-Lemeny Makedonová)
- „kuřimská kauza“
- Vesmírní lidé

Tragické případy NNH

- Svatyně lidu, Jonestown (1978)
- Davidiáni (1993)
- Sluneční chrám (1994)
- Óm šinrikjó (1995)
- Nebeská brána (1997)
- kriminalita a NNH

„Jaroslav Dušek se zbláznil: Seknul s herectvím a propadnul sektě! 12 dní nejí!“

„Kačenka ze S tebou mě baví svět - Žije v sektě!“

„Iveta Bartošová: V zajetí Jehovistů!“

„Milenu Dvorskou připravila o dceru sekta!“

„Sekta Jiřího Adama odjela z Mikulova do Brna chránit modlitebnu“

„Muž podezřelý ze zotročování žen v brněnské sektě zemřel.“

Sekta ako hrozba

- Črty sekty a sektárskeho správania:
 - „divné“ skupiny a „zvláštne“ chovanie
 - osobnosť vodcu
 - vlastníctvo jedinej pravdy
 - psychická manipulácia
 - životné zvraty ako príčina i dôsledok
 - kriminalita siekt
 - úloha „odborníka na sekty“

Sekta ako hrozba

- „Odborníci: Sekty používají různé finty“
- „Znakem sektářství je poslušnost, která jde za hranici smrti“
 - „Pod tímto pojmem (sekta) rozumíme takovou náboženskou skupinu nebo skupinu paranáboženskou (uctívající třeba létající talíře UFO), která funguje specifickým mocenským způsobem. Tento způsob fungování by šlo nazvat totalitou: vůdce sekty nebo její kolektivní vedení v sobě zahrnuje dvojí typ autority. Jednak autoritu znaleckou - cokoliv, ale opravdu *cokoliv* prohlásí vůdce za pravdu, všichni jeho žáci *uznají za neochvějnou pravdu*; a autoritu šefovskou - cokoliv, ale opravdu *cokoliv* prohlásí vůdce za správné, všichni jeho žáci *přijímají neochvějně za zavazující pro jejich svědomí*.“

(Prokop Reměš, 2005/42 *Věřím v Boha, ne v církev*, <http://www.katyd.cz/clanky/znakem-sektarstvi-je-poslusnost-ktera-jde-za-hranici-smrti.html>)

Antikultové hnutí

- klinická psycholégovia a rodičia, predstavitelia tradičných náboženských skupín
- konverzia ako psychická manipulácia (brainwashing)
- deprogramovanie
- výstupové poradenstvo
- Společnost pro studium sekt a nových náboženských směrů, Poradna o náboženských sektách

Nové náboženské hnutia ako nebezpečné sekty?

- kriminalita
- stereotypy (my vs. oni)
- diskreditácia a zneužívanie pojmu sekta
- stigmatizácia
- pluralita náboženská sloboda

Problémy pojmov cirkev & sekta

- pejoratívnosť a hodnotiaci charakter
- odmietanie označenia sekta samotnými NNH
- kultúrny kontext
- problém dichotomického vymedzenia